

expeditio alkalmából, az általam kért egy évi szabadságot egy hangúlag megadni. Hogy ezen lefolyt év alatt milyen munkát végeztem és milyen eredménnyel jártam el, engedjék meg, hogy erről dióhéjban foglalt beszámoló jelentésemet bemutassam, – mellynek átadásával maradtam hazafias üdvözlettel, Kész tisztelő hívük, Budapest, Martius 25-én, 1899. Zichy Jenő."

Gyűjteményeiből 1901-ben magánmúzeumot létesített, melyet végrendeletében Budapest székesfővárosra hagyott. (A kaukázusi és dél-szibériai régészeti gyűjtemény előbb 1916-ban a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Tárába, onnan 1935-ben a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeumba került, ahol ma is őrzik.)

Gróf Zichy Jenő, a jelentős Ázsia-utazó és kutató az ausztriai Meránban hunyt el 1906. december 26-án, temetése Budapesten, a Kerepesi úti temetőben volt.

Polgárdy Géza

150 éve született Pósta Béla régész

Pósta Béla régész, egyetemi tanár, az Erdélyi Múzeum Egyesület Érem- és Régiség-tárának igazgatója, százötven évvel ezelőtt, 1862. augusztus 25-én (más források szerint 22-én) született Kecskeméten. Ám ahhoz, hogy ez a rá emlékező írás most megszülessen, e kerek évfordulón túl, még két további körülmény is hozzájárult. Az egyik – miként gróf Zichy Jenőről írva már megemlítettük – Pósta Béla a jeles Ázsia-utazó második expedíciója során gyűjtött anyagának régészeti feldolgozója, harmadik útjának pedig aktív résztvevője, s a régészeti anyag leírója volt. A másik körülmény fájdalmas és elkeserítő, ugyanis Pósta halálát követően Kolozsvárott, a Házsongárdi temetőben a várostól díszsírhelyet kapott, amelyet barbár kezek a XX. század végén ledöntöttek és összetörték. Semmi esetre sem vehetjük tudomásul, hogy Kolozsvárott, a Házsongárdi temetőben barbár kezek egyre-másra elpusztítsák a magyar múlt jeleseinek sírjait! A jelen írás vége felé látható fénykép most

azt a márványlapot mutatja, amelyet a szétdőlt diszírja szomszédságában (!) állított az emléket megőrizni kívánó kegyelet, jelesül 2006-ban a Pósta Béla Egyesület.

„Puritán, hazafias szellemű, a bírói pályán az igazságosság feltétlen szolgálatában álló édes atyjának egyenes lelke ő benne is élt” – írta visszaemlékezésében az őt jól ismerő tanár, dr. Schneller István. Bajai diákévei után a kalocsai jezsuiták nevelték, s még az is megfordult a fejében, hogy belép a rendbe. Ám a családi hagyományok, s a római jogrend iránti csodálata érettségi után a budapesti egyetem jogi karára vezették. Közben lelkesen látogatta az akkor már a fővárosban oktató, Erdélyből elszármazott Torma Károly régészeti előadásait, s hatására a joghallgató hamarosan váltott és bölcsészhallgató lett. Torma pártfogolta tanítványát, aki elvégezvén az egyetemet, átmenetileg mentora mellett Aquincumban dolgozott. Már 1883-ban, egyetemistaként napidíjas gyakornok lehetett a Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiséggyűjtőjében, 1885-től ugyanitt kinevezett tisztviselő. A világot járt, széles műveltségű Pulszky Ferencben újabb támogatóra lelt, akinek hatására bejárta Francia- és Németországot, Skandináviát és Svájcot.

1895-től múzeumőr, s e feladatköréből hívták meg 1899-ben Kolozsvárra, ahol április 14-től a régészeti egyetemi tanára. Az ezt követő két évtizedben itt, Erdély fővárosában fejtette ki közmegelegedésre több irányú tevékenységét. Azért csak két évtizeden állt, mert viszonylag fiatalon, 1919-ben elhunyt.

Úgy egyetemi előadásai, mint a korszakokon átívelő ásatásai, a régészet minden ágában alapos megfigyelő készségéről, széleskörű tájékozottságáról tettek tanúbizonyságot. Első nagy ívű összegzése a Pécssett, 1897-ben megjelent *Baranya vármegye története az őskortól a honfoglalásig* című könyve. Ezt tartják a „hallgatag” régészeti anyagot szakavatottan megeleveníteni képes egyik legelső magyar nyelven készült alkotásnak. Ebben az időben készítette el *Szolnok-Doboka vármegye ősrégészete* című munkáját is, amely aztán a Kádár József szerkesztette *Szolnok-Doboka vármegye monographiája* című kötet legjobban megírt részének minősült. Mint Ferenczi István írta rá emlékezve a kolozsvári Művelődés című folyóirat 2000/2. számában a 30. oldalon: „Egész későbbi alkotói tevékenységét átható változást okozott a Zichy Jenő gróf kaukázusi és közép-ázsiai utazásainak eredményeit a világ elé táró gyűjteményes kiadvány II. kötetében közölt: *Az archeológiai gyűjtemény c. nagyszabású műve. Ámbár magyar emlékek nem szerepelnek a vegyes történelmi értékű, vásárolt és gyűjtött anyagban, más korok közép-kelet-európai megkaukázusi kapcsolataira ő hívta föl először az eddig egyoldalúan szemlélődő kutatók figyelmét, s ezzel az addig egysíkú, nyugati irányú régészeti tájékozódást keletnek fordította.*”

(Csak emlékeztetőül a *Zichy Jenő gróf kaukázusi és középázsiai utazásai* című, 1897-ben megjelent kétkötetes munka a gyűjtemények leírását adta Jankó János és Pósta Béla munkájaként.)

Említenünk kell az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiséggyűjtőjében végzett munkáját is. Elődjétől, Finály Henrikától nagyszámú és változatos, ám gyakorlatilag csaknem kezelhetetlen gyűjteményt vett át. Póstának kellett a húszezer érem és tízezer különféle tárgy alkotta gyűjteményből a kor kívánalmainak megfelelő múzeumot létesítenie, s azt a közművelődés és az egyetemi oktatás szolgálatába állítania. S ez vált az általa létrehozott „erdélyi régészeti iskola” mintegy tanműhelyévé.

A Zichy Jenő által szervezett és vezetett, 1897–98-as, harmadik expedíció útvonalát – amelynek Pósta Béla régészeti résztvevője volt – az ezen lapszámban közölt Zichy-megemlékezésben ismertettük. Tegyük itt hozzá annyit, hogy az 1905-ben, Budapesten megjelent *Zichy Jenő harmadik ázsiai utazása* III. és IV. kötetét képező *Régészeti tanulmányok az orosz földön* Pósta Béla munkáját dicsérik.

Megemlékezésünk lezárásaként pedig még annyit, hogy amikor 1919. április 16-án Kolozsvárról Pósta Béla elhunyt, még senki sem gondolhatta, hogy ennek a számunkra, magyarokra nézve szörnyűséges XX. századnak a végére sem neki (sem többeknek a Házsongárdon eltemetett nagyjaink közül) még sírja sem lesz. Noha Póstat a helyi egyetem magyar tanárainak fenntartott temetőrészben helyezték „öröknek vélt” nyugalomra, sírját is, eredeti sírkövét is felszámolták. Sírja helyén egy román pap kökeresztje látható. Ezért fogalmaz úgy a 2006-ban felállított új sírkövénél felirata, hogy az Posta Béla „szétdőlt sírja szomszédságában” áll! Mert az eredeti nem csupán elpusztították, kellett a hely másnak...

Zichy Jenő és Pósta Béla